

BARCELONA: DE LA SOBREDOSI TURÍSTICA AL BENESTAR COMUNITARI

JOAN BUADES

Barcelona està col·lapsant per sobredosi de visitants. La progressió meteòrica del turisme des de les Olimpíades del 1992 ha portat a un cul-de-sac per a bona part de la població resident. L'habitatge s'ha fet prohibitiu, especialment per a joves, la gent gran i fins i tot una bona part de la classe treballadora. La supeditació dels poders públics als lobbies de l'hoteleria, l'immobiliari i el de creuers és insostenible en temps d'emergència ecosocial. Necessitem, amb urgència, assegurar-hi la protecció climàtica i el benestar de la ciutadania.

No podem entendre res del que li passa a la capital de Catalunya sense mirar els efectes revolucionaris de la celebració dels Jocs Olímpics del 1992. Prenent com a referència el darrer any pre-pandèmia, les estades en hotels s'han multiplicat per set des del 1991, les places hoteleres s'hi han triplicat, els passatgers a l'aeroport s'han disparat un 700% i els creueristes són gairebé quaranta cops més nombrosos.

El model "Barcelona, Rambla del Món" ha gaudit d'una cridanera continuïtat fins avui. Com palesen les dades, cap majoria de govern ha estat capaç de canviar la tendència. Malgrat la retòrica institucional dels darrers dos mandats, l'oferta hotelera ha continuat creixent (un 11% en set anys fins i tot en plena pandèmia) i a finals del 2022 només una empresa, [AirBnB](#), ofereix més de 19.000 pisos o habitacions vacacionals a la ciutat. De

fet, el 2019 Barcelona estava [el doble de saturada per turistes \(tres per resident!\) que París, Madrid o Berlín](#).

El resultat previsible hauria d'haver comportat un enriquiment molt rellevant de la renda de la ciutadania barcelonina. La comparativa entre la renda familiar disponible a la ciutat entre el 1991 i el 2019 demostra que tal fenomen no ha passat. Si el darrer any abans de les Olimpíades una barcelonina disposava d'una renda familiar equivalent a un 15% més elevada que la mitjana catalana, el 2019 era a penes d'un 22% superior. Tants rècords de demanda turística, aeroportuària i de creuers just han afegit un 7% de marge de renda a la població resident. On deuen anar-se'n els enormes beneficis que s'han generat amb el turisme? Doncs, bàsicament als paradisos fiscals. Recentment, hem sabut que [tot el negoci internacional d'Airbnb ha pagat només 6 milions d'euros en impostos](#) a una Irlanda convertida

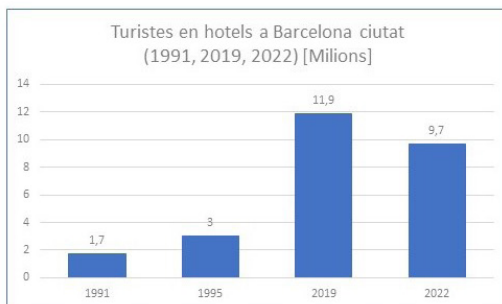
en referent offshore, és a dir, un 0,7% respecte als ingressos totals o un 3% pel que fa a beneficis. Grans hotelers com Escarrer (Melià) o Riu van aparèixer com defraudadors fiscals destacats a l'escàndol dels [Papers de Panamà](#).

L'explicació rau en dos factors on la iniciativa pública, en el millor dels casos, ha intentat alentir el tsunami dels lobbies guanyadors de l'aposta del 92: la rendició de la ciutat a la turísticització massiva i l'abandonament del principi constitucional del dret a l'habitatge a fi d'afavorir la multiplicació de l'oferta d'apartaments i pisos vacacionals. Per una banda, la turísticització ha portat a una baixada general dels ingressos: [segons l'INE](#), els salaris a l'hoteleria i a la restauració se situen força per sota dels industrials i de serveis públics. Aquests baixos salaris – altrament, força estacionals o discontinus– no permeten pagar el lloguer ni molt menys les hipoteques per comprar un pis. De fet, la Generalitat afirma que [en la darrera dècada els lloguers s'han apujat una mitjana del 27%](#). Això ha generat un [progressiu desnonament massiu de població jove, que acaba marxant a les diferents corones metropolitanes buscant habitatge assequible](#). Entre 2019 i 2022 Barcelona va perdre 204.200 habitants d'entre 24 i 35 anys, 49.400 treballadors i treballadores joves, més d'un 16% de la població activa. En la franja 35-39 anys, va passar un fenomen similar: dels 128.000 d'abans de la pandèmia només hi restaven 104.500 a finals de l'any pas-

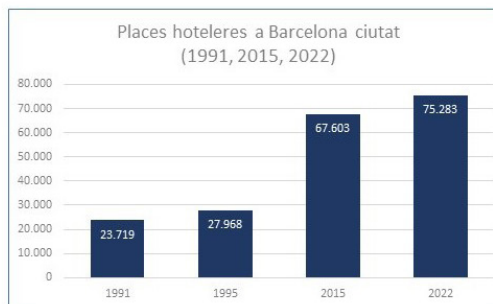
sat, gairebé un 20% menys. Tenint en compte que la població total s'ha mantingut força estable des dels noranta al voltant d'1,6 milions d'habitants, el "forat" que va deixant la població jove obligada a l'èxode se substitueix per noves migracions de professionals o força de treball pobra bàsicament del Sud, totes dues amb un lligam molt precari amb la ciutat. Com en tota regió del món que s'ha engegat amb el turisme, l'aculturació i la manca de cohesió comunitària no fan més que créixer-hi.

Tot i això, el principal obstacle a curt termini per al futur del model "Barcelona, Rambla del Món" és la crisi climàtica. Des del prestigiós *Climate Central*, avisen que la seva franja litoral i la del Baix Llobregat (incloses tant les pistes de l'aeroport com el port) podria quedar intermitentment submergida si l'augment de les temperatures supera els 2 °C aquest segle. Si s'atenyessin els 4 °C, una bona part de la Barceloneta, el Poblenou o la Ciutadella quedaria sota el mar permanentment. L'observatori Fabra ha registrat [el 2022 les temperatures més càlides i seques del darrer segle: 18,1 °C](#). Són més de 4 °C que el 1914. [Més de 300 persones moriren l'any passat a l'estiu a Barcelona per excés de calor](#), un 15% de les defuncions totals durant aquesta estació, d'acord amb un estudi de l'Institut de Salut Global.

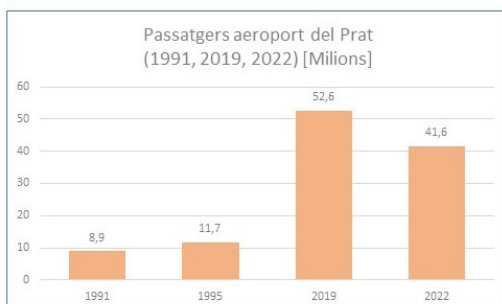
Dues dades més per completar el quadre: l'hoteleria es beu el 12% de l'aigua de la capital. I a més luxe, més factura hídrica: [cada turista allotjat en un hotel de cinc](#)

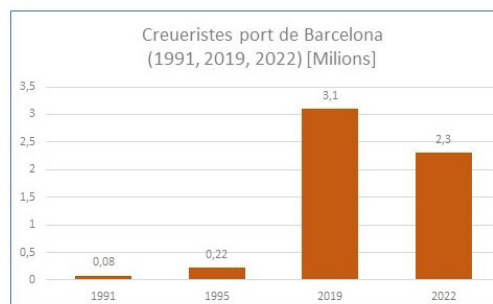
Font: "Externalitats ambientals del turisme de la ciutat de Barcelona". (Ajuntament de Barcelona i Barcelona Regional, 2017) i www.barcelona.cat

Font: Anuari Estadístic de Barcelona i FAVB

Font: https://ca.wikipedia.org/wiki/Aeroport_Josep_Tarradellas_Barcelona_%E2%80%9993_el_Prat

Font: Anuari Estadístic de Barcelona i www.barcelona.cat

Font: elaboració personal a partir de les fonts citades.

[estrelles consumeix cinc cops més que una barcelonina](#). En plena sequera històrica de tot el país, aquesta factura és impagable entre altres coses per [l'altíssim cost energètic i econòmic de la dessalinització, que ja suposa un terç de l'abastiment total d'aigua](#). La clau de volta d'aquesta espasa de Damocles climàtica és que [cada turista que arriba a la ciutat genera nou cops més emissions de CO₂ que un resident](#). El 95% d'aquestes emissions corresponen al transport d'entrada i sortida. Gairebé el 90% del total de les emissions turístiques tenen a veure directament amb la tria de l'avió com a mitjà per arribar a la ciutat.

No cal dir que cap dels partits que governen o han governat Barcelona posa en connexió aquesta sobredosi turística amb la responsabilitat climàtica. La [invisibilització institucional del problema](#), sens dubte, augmenta el risc que la crisi climàtica s'acceleri colpejant per igual el turisme i les condicions de vida de les classes populars. És hora de fer l'impossible abans que acabi succeint l'impensable.

Cap a on mirar? Tres principis i sis direccions clau

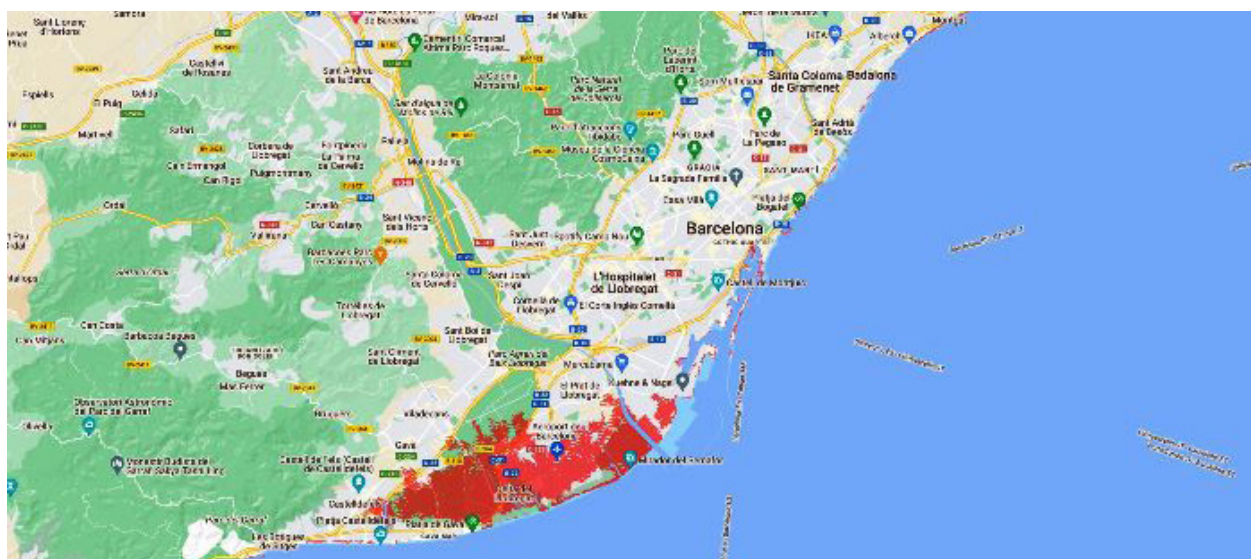
En temps d'emergència climàtica, Barcelona necessita capgirar les prioritats en favor de tres principis clau: el decreixement turístic, l'ecologització màxima de l'economia i el consum, el benestar local. Tota la planificació estratègica de la ciutat i l'AMB, el seu *hinterland*, ha d'estar adreçada a bastir un nou equilibri a partir d'aquests objectius crucials a curt i mitjà termini.

En primer lloc, cal decretar una moratòria urgent de places turístiques (hoteleres i no hoteleres) per tal d'impedir l'augment absolut del nombre de turistes.

La reducció dràstica de l'oferta d'apartaments i habitacions d'ús turístic ha de tenir prioritat. Per no parlar de la tolerància zero amb qualsevol nova despesa de propaganda turística pagada per l'erari públic. Aquesta moratòria ha d'anar lligada a l'abandonament de tot projecte d'ampliació de les portes d'entrada a la ciutat (aeroport, port i terminals de creuers) així com de les infraestructures auxiliars que permeten el creixement indefinit del nombre de turistes, com ara la incineradora o les dessalinitzadores. Hem de tenir sempre al cap que tots aquests inversions, adreçats únicament a servir de bastida de nous creixements turístics, serien sufragats exclusivament amb un volum colossal de diners públics que caldria reorientar cap al benestar general de la ciutadania resident.

Aquesta primera passa urgent alliberaria molts recursos per dedicar-los per començar a posar en marxa una estratègia urgent de protecció climàtica de la ciutat i del seu litoral. Hauria de fer anys que estiguessin en marxa projectes de defensa del litoral (platges incloses) i de seguretat dels barris costaners davant les futures incursions del mar d'un impacte superior a les del temporal Glòria de gener del 2020. Això comportarà la creació de nombrosos nous llocs de treball en la construcció, la remodelació i reforçament de la línia de costa així com el redisseny de les vies litorals terrestres d'accés a la ciutat. Tot allò que estigui a menys de dos metres sobre el nivell del mar hauria de ser adaptat al nou escenari climàtic que vindrà.

Tercerament, toca afavorir la suficiència i la qualitat dels béns i serveis locals. La disminució radical de l'oferta de places no hoteleres d'ús turístic alliberaria molts pisos de lloguer a preu assequible per a la població resident.

Font: [Climate Central](#)

Assegurar l'aigua i l'energia neta o una gestió dels residus que permeti la substitució progressiva de la incineradora de TERSA exigirà canviar l'estructura de les tarifes d'aquests serveis. S'han de repensar per ser dissuasives quant a consums sumptuaris en el sector turístic de tal manera que, en comptes que la població local subvencioni l'addició turística al seu malbaratament, sigui el turisme que comenci a pagar de manera radicalment progressiva (per exemple, cinc cops el m³ d'aigua que la població local). Aquests diners recaptats pel consum sumptuari turístic, igual que la taxa turística, s'haurien de fer servir per ser reinvertits en la millora del transport, la creació de llars per a la gent gran, habitatge social o la reforma urbana per adaptar-se als nous reptes que planteja la crisi climàtica (aïllament tèrmic, solarització...).

Amb aquestes actuacions, l'ecologització màxima de tota la política territorial i econòmica de la ciutat rebria un impuls decisiu. Barcelona, com ja ha fet amb les escoles d'infantil i primària, podria solaritzar tots els edificis públics introduint alhora una normativa energètica que bonifiqués la solarització ràpida de tota la planta turística mentre penalitza durament el seu retard. Paral·lelament, caldria apostar per limitar dràsticament l'ús del lloguer de cotxes i autobusos turístics per la ciutat. Alhora es desplegarien noves línies i freqüències de transport de metro, tramvia i tren dins i com a mitjà de desplaçament fora de la capital. La protecció i foment de l'agricultura de proximitat hauria de comportar assegurar-li també un proveïment a l'oferta turística hotelera i de restauració d'un sector turístic més reduït, amb salaris i condicions laborals dignes, capaç de generar un segell de garantia ecosocial pioner en el món.

Tot aquest horitzó de mitigació i adaptació a la crisi climàtica, de transició cap a una Barcelona justa i viable ecològicament, hauria de connectar-se amb la relocalització o creació de noves indústries i serveis en l'àmbit de la construcció sostenible, l'energia, l'aigua, els resi-

du, el tèxtil, la salut o la gestió del coneixement. Calen molts tècnics i tècniques nous per fer-les viables. Seria l'hora de donar en conjunció amb la universitat opcions de futur al jovent amb una revolució de la Formació Professional.

Finalment, l'acció de l'Ajuntament, de la Generalitat i dels poders públics hauria d'anar adreçada a guanyar democràcia econòmica a la ciutat. El model de governança ha de ser capgirat de sota-rel: no hi haurà avenç possible sense la dissolució del consorci Barcelona Turisme, que sostreu les grans decisions sobre el futur de la ciutat de l'àmbit democràtic per supeditar-les als lobbies immobiliari, turístic i constructor. La recuperació del lideratge públic municipal en la governança turística seria la garantia que hi haurà transparència sobre els costos - enormes en termes de factura climàtica, sostenibilitat ambiental i justícia social - que comporta el model "Barcelona, Rambla del Món". Cal visibilitzar-los davant una ciutadania que no entén per què cada cop és més difícil i insuportable viure-hi. Llavors seria l'hora d'imaginar i crear nous espais de cogovernança entre les institucions i les entitats sense ànim de lucre que fa dècades lluiten per una Barcelona viva, justa i ecològicament assenyada. Les entitats veïnals, les del tercer sector, les ecologistes, les agràries, les culturals i un llarg etcètera haurien de ser considerades d'interès públic municipal. Serien consultades d'ofici en tot aquest nou horitzó de transició de la ciutat en plena crisi climàtica, un horitzó posturístic. Més enllà: caldria fer viables fórmules de cooperació en el desplegament i supervisió d'aquesta estratègia de benestar comunitari a llarg termini en el segle més perillós de la Història. Perquè d'això estem parlant, oi? Cal donar a la ciutadania de Barcelona les eines per enfrontar amb èxit la crisi climàtica guanyant benestar per a la majoria i no pas de continuar radicalitzant via creixement turístic el perill d'un col·lapse comunitari el tam-tam del qual fa temps que ressona en cada cop més barris de la capital del país.

NOTA SOBRE EL AUTOR

Joan Buades. Investigador en turisme, clima i globalització. Articulista a Elcritic.cat, és autor d'*On brilla el sol. Turisme a Balears abans del Boom* (2004), *Exportando paraísos. La colonización turística planetaria* (2006), *Do not Disturb Barceló* (2008) o [La Mediterrània al microones de carboni](#) (2012).